ప్రచురణార్థమైన

భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానము
క్రిమినల్ అప్పీలేట్ అధికార పరిధి
క్రిమినల్ అప్పీల్ నం. 108/2012

గుణ మహతో ... అప్పీలుదారు

వర్సెస్

జార్ఖండ్ రాష్ట్రానికి ... ప్రతివాది

తీర్పు

సంజయ్ కరోల్, న్యాయమూర్తి.

1. ప్రస్తుత క్రిమినల్ అప్పీల్ అప్పీలుదారు గుణ మహ్తో ద్వారా దాఖలు చేయబడింది , అతని భార్య శ్రీమతి దేవమతియా దేవిని హత్య చేసినట్లు దోషిగా తేలింది . భారత శిక్షాస్మృతి , 1860 సెక్షన్ 302 ప్రకారం Ld. ట్రయల్ కోర్ట్ , డాల్టన్‌గంజ్ సెషన్స్ ట్రయల్ కేస్ నం. 50/1989లో రాష్ట్రం వర్సెస్ గునా మహ్తో అనే పేరుతో 10.05.2001 నాటి తీర్పును వెలువరించింది . భారత శిక్షాస్మృతిలోని సెక్షన్ 302 ప్రకారం యావజ్జీవ కారాగార శిక్ష , సెక్షన్ 201 కింద శిక్షార్హమైన నేరానికి సంబంధించి రెండేళ్ల కఠిన కారాగార శిక్ష విధిస్తూ ట్రయల్ కోర్టు తీర్పు వెలువరించింది.

2. 23.07.2004 నాటి క్రిమినల్ అప్పీల్ నెం.214 /2001లో జార్ఖండ్ హైకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పులో గుణ మహతో వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ జార్ఖండ్ అనే పేరుతో దర్యాప్తు అధికారిని ప్రాసిక్యూషన్కు పరిశీలించలేదని గమనించినప్పటికీ, మరియు ఎల్.డి. ట్రయల్ కోర్టు విధించిన శిక్ష మరియు శిక్షకు సంబంధించిన ఫలితాలు ధృవీకరించబడ్డాయి. ఏది ఏమైనప్పటికీ , బనౌధి మహతో (పిడబ్ల్యు-2) , సమోధి యాదవ్ (పిడబ్ల్యు-9), నందీష్ యాదవ్ (పిడబ్ల్యు-10) ల నేత్ర సాక్ష్యాలపై మాత్రమే హైకోర్టు ఆధారపడింది.

3. అందువల్ల అప్పీలుదారు గునా మహ్తో ప్రస్తుత అప్పీల్ దాఖలు చేశాడు.

4. నిందితుడు తన భార్యను హత్య చేసి , ఆ తర్వాత నేరానికి సంబంధించిన సాక్ష్యాధారాలు మాయం కావాలనే ఉద్దేశంతో ఆమె మృతదేహాన్ని గ్రామంలోని బావిలో పడవేశాడని ప్రాసిక్యూషన్ వారి కేసు. ఆ తర్వాత తన భార్య కనిపించడం లేదంటూ తప్పుడు కథనాన్ని సృష్టించి అపవిత్ర చేతులతో పోలీసులను ఆశ్రయించాడు.

5. 13.8.1988 న, మృతుని మృతదేహం గ్రామంలోని బావిలో కనుగొనబడింది , ఈ విషయాన్ని పోలీసుల దృష్టికి తీసుకువచ్చారు మరియు జార్ఖండ్ లోని మానికా పోలీస్ స్టేషన్ లో నమోదైన పి.ఎస్ కేసు నంబర్ 35/1988 (ఎక్స్ పి-3). అందుకు అనుగుణంగానే విచారణ జరిపి చలాన్ ను కోర్టులో ప్రవేశపెట్టారు. ప్రాసిక్యూషన్ పది మంది సాక్షులను విచారించింది, వీరిలో మురారి రామ్ (పిడబ్ల్యు - 1), మిథు పిడి సాహు (పిడబ్ల్యు 4), ముసాఫిర్ యాదవ్ (పిడబ్ల్యు - 5), మున్నీ మిస్త్రీ (పిడబ్ల్యు - 6), చిత్తరంజన్ పాండే (పిడబ్ల్యు - 8), సుఖు మహతో (పిడబ్ల్యు - 7) యొక్క సాక్ష్యాలు కేవలం లాంఛనప్రాయమైనవి. వారి సాక్ష్యాలను స్వతంత్రంగా లేదా సమిష్టిగా పరిగణనలోకి తీసుకున్నప్పుడు, నిందితుల నేరాన్ని ఎత్తిచూపడానికి ఏమీ లేవని మేము కనుగొన్నాము

6. మేము ఈ కేసు యొక్క మెరిట్‌లతో వ్యవహరించే ముందు , ఈ దశలో , వివాదాస్పదంగా లేని వాస్తవాలను పేర్కొనడం సముచితమని మేము భావిస్తున్నాము: (ఎ) మరణించిన వ్యక్తి యొక్క గుర్తింపు, (బి) గ్రామంలోని బావి నుండి స్వాధీనం చేసుకున్న మృతుని మృతదేహం, (సి) డా. నరేంద్ర కుమార్ మిసార్ (పిడబ్ల్యు- 3) తయారు చేసిన పోస్ట్ మార్టం నివేదికలో మృతుని మెడపై గాయాలతో రక్తస్రావం మరియు షాక్ కారణంగా మరణానికి కారణమని పేర్కొంది.

7. నేర న్యాయశాస్త్రం యొక్క స్థిరమైన సూత్రం ఏమిటంటే , సందర్భానుసార సాక్ష్యం చుట్టూ తిరిగే కేసులో, ప్రాసిక్యూషన్ నిందితుడి నేరాన్ని సహేతుకమైన సందేహం లేకుండా నిరూపించాలి మరియు ఆధారపడిన పరిస్థితులు ఒక పరికల్పన వైపు మాత్రమే సూచించాలి, అంటే నేరాన్ని నిందితులు ఒక్కరే తప్ప మరెవరూ కాదు. వివిధ సందర్భాల్లో , ఈ న్యాయస్థానం సందర్భానుసార సాక్ష్యాధారాల ఆధారంగా నిందితుడిని దోషిగా నిర్ధారించే ముందు తప్పనిసరిగా నెరవేర్చవలసిన ముఖ్యమైన షరతులను పేర్కొంది. శరద్ బిర్ధిచంద్ సర్దా వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర , (1984) 4 SCC 116 యొక్క మైలురాయి కేసులో ఇది క్రింది విధంగా నిర్వహించబడింది:

"153. ఈ నిర్ణయాన్ని నిశితంగా విశ్లేషిస్తే నిందితుడిపై కేసు పూర్తిగా రుజువు కావడానికి ముందు ఈ క్రింది షరతులు నెరవేర్చాలని తెలుస్తుంది.

(1) నేరం నిర్ధారణకు రావాల్సిన పరిస్థితులను పూర్తిగా నిర్ధారించాలి. ఇక్కడ గమనించవలసిన విషయమేమిటంటే , సంబంధిత పరిస్థితులు "తప్పనిసరిగా ఉండాలి లేదా ఉండాలి" మరియు "స్థాపించబడకూడదు" అని సూచించింది. శివాజీ సహబ్రావో బోబాడే వర్సెస్ మహారాష్ట్ర రాష్ట్రం [(1973) 2 SCC 793 : 1973 SCC (Cri) 1033 : 1973 Crl LJ 1783] ఇక్కడ పరిశీలనలు చేయబడ్డాయి: [SCC పేరా 19, పుట 807: SCC (Cri) పుట 1047] కేసులో ఈ కోర్టు చెప్పినట్లుగా "రుజువు చేయబడవచ్చు" మరియు "నిరూపించబడాలి లేదా రుజువు చేయాలి" మధ్య వ్యాకరణపరమైన వ్యత్యాసం మాత్రమే కాదు, చట్టపరమైన వ్యత్యాసం కూడా ఉంది.

"ఖచ్చితంగా, కోర్టు దోషిగా నిర్ధారించడానికి ముందు నిందితుడు దోషిగా ఉండాలి మరియు ఉండకూడదు అనేది ప్రాథమిక సూత్రం మరియు

'ఉండవచ్చు' మరియు 'ఉండాలి' మధ్య మానసిక దూరం సుదీర్ఘంగా ఉంటుంది మరియు అస్పష్టమైన ఊహలను ఖచ్చితమైన నిర్ధారణల నుండి విభజిస్తుంది."

(2) అలా నిర్ధారించబడిన వాస్తవాలు నిందితుని నేరం యొక్క పరికల్పనకు మాత్రమే అనుగుణంగా ఉండాలి , అనగా, నిందితుడు దోషి అని తప్ప మరే ఇతర పరికల్పనపై వాటిని వివరించకూడదు.

(3) పరిస్థితులు నిర్ణయాత్మక స్వభావం మరియు ధోరణి కలిగి ఉండాలి.

(4) వారు రుజువు చేయవలసిన పరికల్పన తప్ప సాధ్యమయ్యే ప్రతి పరికల్పనను మినహాయించాలి, మరియు

(5) నిందితుల నిర్దోషిత్వానికి అనుగుణంగా నిర్ధారణకు సహేతుకమైన ఆధారాలేవీ ఇవ్వకుండా, మానవ సంభావ్యతలో ఈ చర్యను నిందితుడు చేసి ఉంటాడని చూపించేంత పరిపూర్ణమైన సాక్ష్యాధారాల గొలుసు ఉండాలి.

8. తక్షణ కేసులో , మేము ఇంతకు ముందు గమనించినట్లుగా , దర్యాప్తు అధికారిని విచారించలేదు. తన భార్య హత్యకు సంబంధించి తనను తాను విచారణ చేయకుండా ఉండేందుకు , పోలీసులకు సమాచారం ఇవ్వడం ద్వారా సాక్ష్యాధారాలు మాయం కావడానికి నిందితుడు కారణమయ్యాడనే వాస్తవానికి సంబంధించిన ఎలాంటి సాక్ష్యాధారాలు, డాక్యుమెంటరీలు లేవని మనకు తెలుస్తుంది.

9. మృతుని తండ్రి బనౌధి మహతో (పీడబ్ల్యూ- 2) వాంగ్మూలాన్ని పరిశీలిస్తే నేరానికి సంబంధించి నిందితుడికి వ్యతిరేకంగా ఆయన ఏమీ చెప్పలేదని తెలుస్తోంది. మృతదేహం లభ్యం కావడానికి రెండు రోజుల ముందు మృతుడు ఎవరితోనో పారిపోయినట్లు నిందితుడి తండ్రి తనకు సమాచారం ఇచ్చారని ఆయన పేర్కొన్నారు. కానీ ఎవరితో ? ఆయన ప్రస్తావించలేదు. మృతుడు , నిందితుడు కలిసి

జీవిస్తున్నారని, తన కుమార్తె ఇంటికి తిరిగి రాలేదని తెలుసుకున్న అతను పోలీసులకు ఫిర్యాదు చేశాడు.

10. మారన్ గ్రామంలో నివసిస్తున్న మృతుడి మేనమామ సమోధి యాదవ్ (పిడబ్ల్యు -9), తన కోడలు (మరణించిన వ్యక్తి) మారన్ అనే గ్రామంలో నివసిస్తున్న వ్యక్తితో పారిపోయినట్లు రామ్ బ్రిజేష్ యాదవ్ (సహ గ్రామస్థుడు) తనకు సమాచారం ఇచ్చాడని మాత్రమే పేర్కొన్నాడు. దీనిపై అనుమానంతో మరణించిన వ్యక్తి స్వగ్రామమైన జన్వో గ్రామానికి వెళ్లి నిన్న సాయంత్రం నుంచి మృతుడిని ఎవరూ చూడలేదని సమాచారం అందింది. గ్రామంలోని బావిలో నుంచి వెలికి తీసిన రోజే మృతదేహం లభ్యమైందని అని అనుమానం వ్యక్తం చేస్తూ "..... నిందితుడు తన భార్యను చంపి, ఆ తర్వాత బావిలో పడేశాడు", నిందితుడికి వ్యతిరేకంగా ఆయన చేసిన ఒకే ఒక్క ప్రకటన ఇది. అయితే అలాంటి సమాచారం ఎక్కడి నుంచి వచ్చిందో మాత్రం ఆయన వెల్లడించలేదు. ఏదేమైనా , అటువంటి నిక్షేపం, వినికిడి స్వభావంలో మాత్రమే ఉంటుంది మరియు అంతకు మించి ఉండదు , ఇది కూడా సరిదిద్దబడదు. ఏది ఏమైనప్పటికీ , నిందితుడు ఈ విషయాన్ని ఇప్పటికే పోలీసులకు నివేదించాడని , మృతుడి పట్ల అసభ్యంగా ప్రవర్తించిన కేసు ఎప్పుడూ నమోదు చేయలేదని అతను అంగీకరించడం గమనార్హం.

11. PW-2 యొక్క మేనమామ కుమారుడు నందీష్ యాదవ్ (PW-10) ఇచ్చిన సాక్ష్యాన్ని పరిశీలించడం కూడా ప్రాసిక్యూషన్ కేసును ముందుకు తీసుకెళ్లడానికి లేదా స్థాపించడానికి ఎటువంటి ప్రయోజనం లేదు. "అతను ఆమెను తరచూ కొట్టేవాడు" కాబట్టి నిందితుడి పాత్రను "మేము అనుమానించాము" అని మాత్రమే అతను పేర్కొన్నాడు. ఈ విషయాన్ని గ్రామస్తులు తనకు వెల్లడించారని ఆయన వివరించారు. ఈ ప్రకటన వినికిడి స్వభావంతో పాటు , కాలం, ప్రదేశం మరియు క్రూరత్వానికి సంబంధించి అస్పష్టంగా మరియు అస్పష్టంగా ఉందని మేము కనుగొన్నాము.

ఇలాంటి కారణాలతోనే మృతుడిని నిందితులు హత్య చేసి ఉంటారని అనుమానించాడు. ముఖ్యంగా , అతని సాక్ష్యం యొక్క క్రాస్ ఎగ్జామినేషన్ భాగంలో , ఈ వాస్తవాలన్నీ మొదటిసారి కోర్టులో సాక్ష్యం ఇవ్వబడ్డాయి మరియు PW-9 యొక్క సాక్ష్యంలో మేము గమనించినట్లుగా , దురుసుగా ప్రవర్తించినట్లు ఎవరికీ ఫిర్యాదు చేయబడలేదు. అందువల్ల ప్రాసిక్యూషన్ కేసు నిరూపణ కాలేదు.

12. ట్రయల్ కోర్ట్ తన తీర్పులో , నిందితుడిని దోషిగా నిర్ధారించేటప్పుడు , PW-9 యొక్క ప్రకటన మరియు UD ఎగ్జిబిట్‌గా పేర్కొనబడిన పరిశోధక అధికారి యొక్క ఉద్దేశ్య ప్రకటనపై ఎగ్జిబిట్ 3/1గా గుర్తించబడింది. తీర్పులోని సంబంధిత ఫలితాలు క్రింది విధంగా సంగ్రహించబడ్డాయి:

> "పోస్ట్ మార్టం నివేదిక ప్రకారం మృతుడి మరణం మునిగిపోవడం వల్ల కాదు. PW9 మరియు IO యొక్క సాక్ష్యాల నుండి , మృతురాలు కనిపించకుండా పోయిందని , మరుసటి రోజు గ్రామస్థులు జాగర్ ద్వారా ఆమె మృతదేహాన్ని చెప్పిన బావిలో వెతకడానికి ప్రయత్నించారు , కానీ అది కనుగొనబడలేదు మరియు మరుసటి రోజు మృతదేహం అదే బావిలో దొరికింది. కాబట్టి, ఈ వాస్తవాలు ఆమెను హత్య చేసి , ఆమె మృతదేహాన్ని బావిలో పడవేయడం కంటే మరణించిన వ్యక్తి ఆత్మహత్య చేసుకోలేదని సూచిస్తున్నాయి మరియు మృతుడి మరణానికి సంబంధించి నిందితుల ఫర్‌బెయాన్ ఆత్మహత్య కారణంగా ఉన్నట్లు కనిపించడం లేదు."

13. అదేవిధంగా, హైకోర్టు తన పరిశోధనలను ప్రధానంగా యుడి ఆధారంగా చేసుకుని , నిందితుల నేరాన్ని నిర్ధారించింది. కోర్టు దానిని జోడించడానికి కొనసాగింది:

> "పోస్ట్ మార్టంకు 48 నుండి 96 గంటల ముందు మరణం జరిగిందని వైద్య ఆధారాలు సూచిస్తున్నాయి. మరణించిన వ్యక్తి మృతదేహానికి శవపరీక్ష 1988 ఆగస్టు 14న మధ్యాహ్నం 3 గంటలకు జరిగింది, వైద్య ఆధారాల ప్రకారం , గణన చేస్తే, మరణించిన

వ్యక్తి 12 ఆగస్టు, 1988 (సుమారు 3 PM) మరియు 1988 ఆగస్టు 10 (సుమారు 3 PM) మధ్య మరణించింది. అందుకే పోస్ట్ మార్టంకు కనీసం రెండు రోజుల ముందు మరణించిన వ్యక్తి హత్య చేయబడి ఉంటాడని IO అనుమానించారు. మృతదేహాన్ని స్వాధీనం చేసుకునే తేదీకి కనీసం ఒకరోజు ముందు , ఆమెను హత్య చేసి , ఆమె మృతదేహాన్ని బావిలో పడేశారు."

14. ఈ నేపథ్యంలోనే దర్యాప్తు అధికారిని విచారించకపోవడం ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంది. దర్యాప్తు అధికారి అందుబాటులో లేరని కాదు లేదా వాస్తవం మరియు దర్యాప్తు విధానం అతనితో సంబంధం ఉన్న అతని సహోద్యోగి చేత సాక్ష్యం ఇవ్వబడింది అని కాదు. దర్యాప్తు అధికారిని పరిశీలించకపోవడం వల్ల ప్రాసిక్యూషన్ కేసు అబద్ధం కాకపోయినా అనుమానాస్పదంగా మారింది. అతడిని పరీక్షించకుండా సెక్షన్ 201 ఐపీసీ కింద నేరం రుజువు అయ్యేది కాదు.

15. మృతుడితో చివరిసారిగా కనిపించినందుకు నిందితుడ్ని దోషిగా నిర్ధారించిన కోర్టు , మృతురాలి తండ్రి సంస్కరణ ప్రకారం, సంఘటన జరగడానికి కనీసం రెండు రోజుల ముందు , నిందితుడి తండ్రి స్వయంగా తన కుమార్తె తప్పిపోయిన విషయాన్ని తనకు తెలియజేశాడనే విషయాన్ని మరచిపోయి తప్పుడు నివేదికను దాఖలు చేసింది. అనుమానం మరియు అనుమానం నిందితుడి నేరానికి ఆధారం కాలేవు. నిందితుడిని సహేతుకమైన సందేహానికి మించి చాలా తక్కువ నేరంతో ముడిపెట్టే పరిస్థితులు అస్సలు రుజువు కాలేదు.

16. అది ఎంత తీవ్రమైనదైనా అనుమానం అనేది సహేతుకమైన సందేహాలకు తావులేకుండా ప్రాసిక్యూషన్ తన వాదనను రుజువు చేయడానికి ప్రచారంలో ఒక అనుమానాస్పద వర్ణద్రవ్యంగా మాత్రమే మిగిలిపోతుందని మనం పునరుద్ఘాటించవచ్చు. [వెంకటేష్ v. కర్ణాటక రాష్ట్రం , 2022 SCC ఆన్‌లైన్ SC 765; శత్రుఘ్న బాబన్ మెశ్రామ్ v. స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర , (2021) 1 SCC

596; పప్పు v. ఉత్తర ప్రదేశ్ రాష్ట్రం , (2022) 10 SCC 321]. పైన పేర్కొన్నవి తప్ప , నిందితుల నేరాన్ని రుజువు చేసే సాక్ష్యాధారాలు ఏవీ లేవు: కంటి , సందర్భోచిత లేదా ఇతరత్రా , ప్రాసిక్యూషన్ ద్వారా నిరూపితమైన నేరానికి నిందితులను ముడిపెట్టే ఏ వాస్తవం కనుగొనబడలేదు , సహేతుకమైన సందేహాలకు తావులేకుండా ప్రాసిక్యూషన్ నిరూపించింది.

17. ఎట్టిపరిస్థితుల్లోనూ న్యాయం జరగకుండా చూడటం , అనుమానితులకు అనుమానం ఉంటే ప్రయోజనం అందేలా చూడటం మన కర్తవ్యం. [హనుమంత్ గోవింద్ నర్గుండ్కర్ v. స్టేట్ ఆఫ్ ఎంపీ (1952) 2 SCC 71].

18. సాధారణ విచారణలో , దిగువ రెండు న్యాయస్థానాలు సాధించిన వాస్తవాలను ఏకకాలంలో కనుగొనడంలో ఈ కోర్టు జోక్యం చేసుకోదు. సమకాలీన ఫలితాలు అసంబద్ధంగా ఉండి , న్యాయాన్ని అపహాస్యం చేయడానికి దారితీసే అసాధారణ సందర్భాల్లో మాత్రమే , న్యాయ వైఫల్యాన్ని సరిదిద్దడం మన కర్తవ్యం. [రామపూపాల రెడ్డి v. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం , (1970) 3 SCC 474, బాలక్ రామ్ v. UP రాష్ట్రం ., (1975) 3 SCC 219, భోగింభాయ్ హిర్జీభాయ్ V. గుజరాత్ రాష్ట్రం , (1983) 3 SCC 217].

19. అందువల్ల, మా దృష్టిలో , సాక్ష్యాలను తప్పుగా మరియు అసంపూర్ణంగా అర్థం చేసుకోవడం ఆధారంగా శిక్షా ఉత్తర్వులను జారీ చేయడంలో దిగువ న్యాయస్థానాలు తీవ్రంగా తప్పు చేశాయి , ఇది నిందితులకు తీవ్రమైన పక్షపాతాన్ని కలిగిస్తుంది, ఫలితంగా న్యాయాన్ని అపహాస్యం చేస్తుంది.

20. పైన పేర్కొన్న దృష్ట్యా , తేదీ 10.05.2001 నాటి సెషన్స్ ట్రయల్ కేస్ నెం. 50/1989 లో 5వ అదనపు సెషన్స్ జడ్జి , పలమావు, డాల్తోన్‌గంజ్ ద్వారా ఆమోదించిన నేరారోపణ మరియు శిక్షా క్రమాన్ని రాంచీలోని జార్ఖండ్ హైకోర్టు ధృవీకరించినట్లు మేము కనుగొన్నాము. క్రిమినల్ అప్పీల్

నెం.214 ఆఫ్ 2001 తేదీ 23.7.2004 గుణ మహ్తో వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ జార్ఖండ్ అనే శీర్షికతో జోక్యం చేసుకోవాలి.

21. కింద రెండు కోర్టులు ఇచ్చిన ఆదేశాలను పక్కన పెట్టాం. పిటిషనర్ ఇప్పటికే బెయిల్ పై ఉన్నందున, అతని బెయిల్ బాండ్ విడుదల చేయబడుతుంది.

22.అప్పీల్ అనుమతించబడతాయి.

(బి ఆర్ గవై న్యాయమూర్తి)

(సంజయ్ కరోల్ న్యాయమూర్తి)

తేదీ: 16 మార్చి, 2023
స్థలం: న్యూఢిల్లీ